

**የተመረቱ ዕቃዎች ለሚያስከትሉት ጉዳት
በኢትዮጵያ ሕግ መሠረት ያለው ኃላፊት*
በጆርጅ ክሸፍኖቪች****

መ ግ ቢ ያ

በሞያው የተለየ ዕውቀት ላላቸው የጉባኤው ተሳታፊዎች የቀረበው የዚህ ዘገባ ውስብስብነት ለነገሩ እንግዳ ለሆኑ አንባቢዎች ግር ሳይላቸው አይቀርም ። ለእነዚህ ሰዎች ጥቅም ሲባል ይህ መግቢያ ቀለል ባለ መንገድ የጽሑፉን ፍሬ ሀሳብ ለማቅረብ ይሞክራል ።

«የተመረቱ ዕቃዎች አላፊነት» ኢትዮጵያ አሁን ከተሰማራችበት ከኢኮኖሚ ዕድገት ጋር የተያያዘ አዲስና አወዛጋቢ የሕግ ጽንሰ —ሀሳብ ነው ። የኢንዱስትሪ መስፋፋት ብዙ ጥቅም ያስገኛል ፤ ሆኖም ጠቃሚ የሆኑት ውጤቶች (ለምሳሌ ሞተር ተሽከርካሪ ወይም መድኃኒቶችን የመሳሰሉት) ከሚያስከትሉት አደጋ ተነጥለው አይታዩም ። በአስተዳደር ሕግ ከሚወሰኑት ሁኔታዎች አንዱ የዕቃዎችን አሠራር የንግድ ፈቃድ አሰጣጥ ሁኔታን አስቀድሞ በመቆጣጠር ለሕዝብ ገበያ ላይ የሚውሉ ዕቃዎች ተገቢውን ደረጃ ያሟሉ መሆናቸውን ማረጋገጥ ነው ። በአንፃሩ ደግሞ በፍትሕብሔር ሕግ ከሚወሰኑት ሁኔታዎች አንዱ (ዋናው ጉዳያችን) እነዚህ የአስተዳደር ጥንቃቄዎች ቢኖሩም አንድ ሰው ዕቃውን በተገቢው መንገድ ሲጠቀምበት ጉዳት ቢደርስበት በዚህ ጽሑፍ ውስጥ ዘግየት ብለው የተገለጹት ሁኔታዎች ተሟልተው ሲገኙ ፤ የተገደቡ ሰው በዕቃ ሠሪው መካሰን ማረጋገጥ ነው ። ይህን በሚመለከት በፍትሕብሔር ሕግ ቁጥር 2085 ለዕቃዎች አላፊነት የተደነገገው ሕግ እንዲኖረው የታለመው ከፍተኛ ሚና እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል ።

1. በተበላሽ የቆርቆሮ ምግብ ጉዳት የደረሰበት ተጠቃሚ ባልተለመደው አሠራር የቆርቆሮውን ምግብ በቀጥታ ከሠሪው የገዛው ሲሆን ሠሪውን በውል (ቁ.2287 እና ተከታዮቹ ቁጥሮች) ሊከሰው ይችላል ።
2. የዚህ ዓይነቱ ቀጥተኛ መገበያየት ከሌለ ተጠቃሚው ሠሪውን ከውል ውጭ በሚደርስ አላፊነት ሊከሰው ይችላል ። ይኸውም ፤
  - ሀ. እቃ ሠሪው በዕቃው አሠራር ላይ ጥፋት መፈጸሙን ሲያስረዳ ከቻለ (ቁ.2028 እና ተከታዮቹ ቁጥሮች) ባልተለመደው ሁኔታ ፤ ወይም
  - ለ. ጉዳቱ የደረሰበት የተበላሸውን ዕቃ (የቆርቆሮ ምግብ) በተገቢው መንገድ ሲጠቀምበት (ሲመገበው) መሆኑን ሲያስረዳ ብቻ በተለመደው ሁኔታ ። ይህ ዘገባ የሚመለከተው በቁጥር 2085 የተደነገገውን (አንዳንድ ሁኔታዎች ታክለውበት) መፍትሔ ነው ። ይህም መፍትሔ በዘገባው መደምደሚያ ላይ ተተችቷል ።

በዚህ መጽሔት ውስጥ ዘገባው አንዳንድ ለውጦች ተደርገውበት ቀርቧል ። ክፍል 1 መግቢያ ሲሆን በቅድሚያ ለተመረቁ ዕቃዎች አላፊነት የተደነገገውን ደን ጋጌ እንዳለ ካስቀመጠ በኋላ ጽንሰ ኃሳቡን በማስተዋወቅ ላይ ያተኩራል ። ከዚህ ቀጥሎ በተመረቁ ዕቃዎች አላፊነት ላይ ለሚቀርብ ክስ መሟላት ስለአለባቸው መሠረታዊ (የአዎንታና የአሉታ) ሁኔታዎች በክፍል 2 ተተንትኑዋል ። ክፍል 3 ተዘሏል ። በፊት ክፍል 4 የነበረውና አሁን ክፍል 3 የተባለው የጽሑፉን መደምደሚያ የያዘ ሆኖ የተመረቁ ዕቃዎች ኃላፊነትን በሚመለከት በውጭ አገር ስላለው አዝማሚያና በኢትዮጵያም ይዘቱ ምን መሆን እንዳለበት የሚጠቁም ሀሳብ ተጨምሮበታል ።

በአሜሪካ የፍርድ ውሳኔ ሕግ ላይ የተመሠረተው የአካዳሚው ቃለ ጉባኤ ተቀባይ (የፕሮፌሰር ደብልዩ ግሬይ) ንድፈ-መጠይቅ ከኢትዮጵያ የሕግ ሥርዓት ጋር አይጣጣምም ፤ ሆኖም ምንም እንኳን ንድፈ መጠይቁን አጥብቄ ባልከ ተለውም በዘገባው ውስጥ አንዳንድ ደግግሞች ሊወገዱ አልቻሉም ። ይህ መግቢያ ፤ ማክያውና ተቀጽላው የተጨመሩት በ1980 ዓ.ም. ነው ።

ክፍል 1

መ ግ ቢ ያ

(1) በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2085 መሠረት የተመረቁ ዕቃዎች አላፊነት የተሠሩ ዕቃዎች ፤

- (1) ትርፍ ለማግኘት ሲል ዕቃዎችን የሚሠራና እነዚሁኑ ለሕዝብ (በተዘዋዋሪ)¹ የሚያቀርብ ሰው በዕቃዎቹ በሚገባ ሲጠቀምባቸው በሌላ ሰው ላይ ጉዳት ያደረሱ እንደሆነ አላፊ ነው ።
- (2) ቢሆንም ለጉዳቱ ምክንያት የሆነው የዕቃው ጉድለት በልማዳዊ ምርመራ ሊታወቅ ይችላል የነበረ ከሆነ አላፊነት የለም ።

(2) መንደርደሪያ መመሪያዎች²

በቁጥር 2085 የተሰጠው አጥፊ ሳይኮን አላፊ ስለመሆን (የጉዳት) መመዘኛ «ድብልቅ» እንለዋለን ፤ ምክንያቱም መገምገሚያው ሁለቱንም የመመዘኛ ዘዴዎች ማለትም የ «ዕቃውን ዓይነት» እና የ «ሥራውን ዓይነት» የሚመለከት በመሆኑ ነው ።

ለጉዳቱ ምክንያት የሆነው ነገር የተሠራ ማለትም ሰው ሠራሽ መሆን አለበት (ተፈጥሮ የለገሰውና በሰው የተሰበሰበ ብቻ መሆን የለበትም) ።

ተከላሹ በማምረት ሥራው የሚሠማራው ትርፍ³ ለማግኘት ዕቃውን እየሠራ ለሕዝብ⁴ ማቅረብ ሲኖርበት ከላሹ ደግሞ ዕቃውን የሚገዛው በተገቢው መንገድ በዕቃው ለመጠቀም መሆን ይኖርበታል ። ስለዚህ ቀደም ሲል በተጠቀሱት (አጥፊ ሳይኮን አላፊ ስለመሆን) ጉዳዮች አላፊነት የሚኖርበት የተመረተው ዕቃ «ባለቤት» ወይም «ጠባቂ» ሳይሆን የተመረተውን ዕቃ ሠርቶ «ባለቤትነቱን» ወይም «ጠባቂነቱን» ያስተላለፈው አምራቹ ነው ። ይህ ጉጂ ነገር የተፈጥሮ ውጤት የሆነው እንሰሳ ሊሆን አይችልም ፤ ነገር ግን በሰው የሚሠራው ሕንፃ⁵

ወይም መኪና ሊሆን ይችላል ። በርግጥ በተገቢው መንገድ ግልጋሎት ላይ የዋለ ሞተር ተሽከርካሪ ሊታይ ከማይችል ከመሪው የአሠራር ጉድለት የተነሳ በሰው ላይ ለደረሰው ጉዳት አላፊ የተደረገ ባለቤት ፤ በተራው ከሞተር ተሽከርካሪው ሠሪ ካሳ ሊጠይቅ ይችላል ።

የሠራው ዕቃውን በመጨረሻ ለሚገለገሉበት (ማለትም ለተጠቃሚዎች) «ጥብቅ» አላፊነት በርግጥም የሕግ ሥርዓቶች የታወቀ አይመስልም ። በኮመን ሎው ደግሞ ሩቅ ከሆነውና አሁንም ሥሩ «ንዝህላልነትን ከሚጨምረው» የእንግሊዙ «የደኖግና የስቴቭንስን» ጉዳይ (1932 ዓ.ም.)⁶ ላይ ከተሰጠው ውሳኔ ጋር የተያያዘ ይመስላል ። ምንም እንኳን ክልሉ (ምንና ምን ዕቃዎች?) እና ሕጋዊ መሠረቱ አሁንም አከራካሪ ቢሆንም ፤ የሠራው ለዕቃው የመጨረሻ ተጠቃሚዎች አላፊነት «ጥብቅ» መሆን ግልጽ እየሆነ የሄደው በአሜሪካ ብቻ ነው ። የተለመደው «መከራከሪያ» ለመጨረሻው ተጠቃሚ «ከዕቃው ጋር አብሮ የሚሄድ» (በጠመዝማዛ የሕግ አተረጓጎም) የሥሩ ውላዊ «የሽያጭ መድን» ነው የሚለው ነው⁷ ።

ይኸንን አመለካከት ፕሮሰር የተባሉ ምሁር «የተደበሰበሰ የውል ሽፋን ሳያስፈልግ መጀመሪያውን የተደነገገ ከውል ውጭ አላፊነት አለ ቢባል በጣም ይቀል ነበር»⁸ በማለት ያወግዙታል ። ይህ በትክክል የኢትዮጵያው ሕግ አውጭ የተከተለው አቋም ነው ። («የክልል» መለኪያውም እንደዚሁ ቀላል ነው) ።

(1) ምንም እንኳን ... .. ቁጥር 2085 (2) ከቁጥር 2293 (2) ጋር ተመሳሳይ ቢሆንም (የጉድለቶች «መገኘት መቻል») በቁጥር 2085 ሥር የተጻፈው የኛ የውል ውጭ ግዴታ ድንጋጌ ራሱን የቻለና ከውል ውጭ መፍትሔዎች ጋርም የማይጣጣም ነው⁹ ። ልብ—ወለድ ምክንያቶች አያሹንም ።

(2) የቁጥር 2085 ክልል እስከምን ድረስ ነው? በዚህ ቁጥር ሥር ይሸፈናሉ ተብለው የታሰቡት የትኞቹ ሰው—ሠራሽ ዕቃዎች ናቸው? መልሱ ግልጽ ነው ። በቁጥር 2085 ውስጥ ሁሉም ተሸፍነዋል ። በዚህ ረገድ¹⁰ ማናቸውም በአሜሪካ የተደረጉ አከራካሪና ግልጽ ያልሆኑ ልዩነቶች በኛ ሕግ ውስጥ የሉም ። ሰው ሠራሽ ዕቃ (የተሠራ ዕቃ) የሚባለው ማንኛውም በሰው የተሠራ ፤ የተለወጠ ፤ ወይም የተዘጋጀ (ለምሳሌ የተቀቀሉ ወይም ሳይበላሹ እንዲቆዩ ተደርገው የተሠሩ ምግቦች) ነው ።

3. የርዕሱ ክልል

«ለተመረቱ ዕቃዎች አላፊነት» የሚለው ጽንሰ—ሀሳብ የተጀመረው በአሜሪካ ነው ። ይህ የመጀመሪያው ሐረግ ራሱ በቅጡ ሳይተረጎምና ወሰኑ ሳይታወቅ አቻ የኢትዮጵያ ቃል ሊፈለግለት አይችልም ። የሚከተለው ዐረፍተ ነገር ተገቢ ከሆነ ይህም ደግሞ በተራው የማይቻል ነው ።

«ለተመረቱ ዕቃዎች አላፊነት» የሚለው የአሜሪካን አነጋገር የውል ውጭን ወይም የውልን አንድ ክፍል ይመልከት ወይም ራሱን የቻለ ልዩ አስተሳሰብ ይሁን ወይም ምናልባትም ሶስቱንም ያጠቃልሉ ሙሉ በሙሉ እርግጠኛ አይደለሁም¹¹።

ስለዚህም አቻ የውጭ ቃል ካለ መፈለጉን ለሌሎች ትተን በቀላሉ ሊረጋገጥ ከሚችለው ከኢትዮጵያ ለተሠሩ ዕቃዎች (ማለትም የተመረቱ) አላፈነት¹² ትርጉም መጀመር ይኖርብናል ። በኢትዮጵያ ሕግ ሥርዓት ለተመረቱ ዕቃዎች አላፈነት በውልም ሆነ በጥፋት ላይ አይመሠረትም ።

- ሀ. ለተመረቱ ዕቃዎች አላፈነት ከውል ውጭ የሚመነጭ ግዴታ ነው ። ሊነሳም የሚችለው ከውል ውጭ አላፈነት ሕግ ብቻ ነው (ቁ.2088) ። ውላዊ «የጥራት ዋስትናን ያለማክበር» አላፈነቶች ፤
  1. በተለዩ የውል ሕግ ደንቦች ይተዳደራሉ (ቁ.2287 እና ተከታዮቹ ቁጥሮች) ፤
  2. ሰው ሠራሽ ዕቃዎችን ሳይሆን በሰው ያልተሠሩትንም ዕቃዎች ይመለከታሉ (ከዚህ በኋላ ዕቃዎች «የተሠሩ» (ሰው—ሠራሽ) ዕቃዎች በሚለው ጠባብ ስሜታቸው ይወሰዳሉ) ።

ለ. በውል ውጭ አላፈነት ሕግ ውስጥ ለዕቃዎች አላፈነት የተጻፈው ደንጋጌ በጥፋት ላይ ያልተመሠረተ አላፈነትን በሚመለከተው ክፍል እንደመሆኑ የጥብቅ አላፈነት አካል ነው ። በሠሪው «ጥፋት» ላይ የተመሠረተ አላፈነት ለ «ዕቃዎች (የተሠሩ ዕቃዎች) አላፈነት» ሊባል አይችልም¹³ ። በነገራችን ላይ ፤ የእኛ የዕቃዎች አላፈነት ደንጋጌ (ቁ. 2085)¹⁴ የሚመጣው ጥብቅ አላፈነትን በሚመለከተው ክፍል ውስጥ አደገኛ ሥራዎችን ፤ እንሰሰችን ፤ ሕንጻዎችን ፤ መኪናዎችን ፤ ሞተር ተሽከርካሪዎችን (ከቁጥር 2069 እስከ ቁጥር 2084) ከሚመለከቱት ደንጋጌዎች ቀጥሎ ሲሆን በሁሉም ሁኔታዎች ላይ ተፈጻሚነት ካላቸው ደንጋጌዎች ግን ይቀድማል ። እነዚህ በሁሉም ሁኔታዎች ላይ ተፈጻሚነት ያላቸው ደንጋጌዎች «የተጉጅውን ጥፋተኝነት» (ቁ. 2086) ፤ ወይም «ውላዊ ግንኙነትን» (ቁ.2088) ፤ ወይም «ጥቅም የሌለው ግንኙነትን» (ቁ. 2089)^{15,16} ከሚመለከቱት መከላከያዎች በስተቀር ማናቸውም ለጥብቅ አላፈነት አጠቃላይ መከላከያ ይሆናሉ ተብለው የሚቀርቡት መከላከያዎች የላይኞቹን ደንጋጌዎች ተፈጻሚነት እንዳያቃወሱ ያግዳቸዋል ።

4. ካሳ የሚጠይቅ ማነው? ከማን ላይ?

በዕቃዎች አላፈነት የካሳ ጥያቄዎች ሊነሱ የሚችሉት በዕቃው ተጠቃሚ (ከሳሽ) እና በዕቃ ሠሪው (ተከሳሽ)¹⁷ መካከል ብቻ ነው ። «ተጠቃሚ» የሚለው ቃል «ተገልጋይን» ማለትም በዕቃው «የሚገለገለውን» ሰው (ለምሳሌ የተዘጋጀውን ምግብ የሚበላን) ይጨምራል ። ለተመረቱ ዕቃዎች አላፈነትን ከሠሪው ጋር ባደረጉት ውል ምክንያት «ከዕቃው ጋር ተገናኝተው» የዕቃው ተጠቃሚ የሆኑት ሰዎች «ሊያነሱት አይችሉም» (ቁ. 2088)¹⁸ ። ሌሎች ተጠቃሚዎች) ግን (ለምሳሌ የገዢ ገዢዎች ፤ የተከራይ ተከራዮች ባለፈቃዶች ፤ ተጋባዦች ለተመረቱ ዕቃዎች አላፈነት ደንጋጌን ሊያነሱ ይችላሉ ። ነገር ግን በዕቃው እንዲጠቀም ያልተፈቀደለት ተጠቃሚ

በዕቃ ሠራው ላይ የሚያቀርበው ክስ «የተገጠሟው ጥፋት» በሚለው መከላከያ (ቁ.2086) ውድቅ ሊሆን ይችላል ።

5. ካሳ የሚያስገኙት ምን ዓይነት ጉዳዮች ናቸው?

በቁ. 2085 መሠረት ለዕቃዎች አላፊነት ሲመጣ ከዕቃው የተለመደ አጠቃቀም ለመጣ ለማንኛውም ጉዳት (በሰውም ሆነ በንብረት ላይ ለሚደርስ) ተገቢው ካሳ ይኖራል ።

እንግዲህ በዕቃዎች አላፊነት ላይ የሚቀርብ ክስን ሊደግፍም ሆነ ሊያስቀር የሚችል የጉዳቱ ዓይነት ሳይሆን መነሻው (ከዕቃው የተለመደ አጠቃቀም የመጣ መሆኑና አለመሆኑ) ነው።¹⁹

6. የዕቃዎች አላፊነት አከፋፈል

በኢትዮጵያ የሕግ ሥርዓት ፤ ለዕቃዎች አላፊነት ፤

- (ሀ) የ1960ው የፍትሕ ብሔር ሕግ ስለግዴታዎች የሚደነግገው መጻሕፍ ክፍል ነው ፤
- (ለ) በግዴታዎች ሕግም ውስጥ ከውል ውጭ አላፊነት ላይ የተመሠረተ ነው ፤
- (ሐ) ከውል ውጭ አላፊነት ሕግም ውስጥ በጥብቅ አላፊነት ላይ የተመሠረተ ነው ፤
- (መ) በጥብቅ አላፊነት ክፍልም ውስጥ በልዩ ለዕቃዎች አላፊነት ድንጋጌ ውስጥ (ቁ. 2085) ተገልጿል ።

ለዕቃዎች አላፊነትን በሚመለከት (ለ) ፤ (ሐ) እና (መ) ክፍሎች በቅደም ተከተል ከሌሎች ሁኔታዎች መካከል — የሚከተሉትን ውጤቶች ያስከትላሉ ።

- (ለ) የውል ሕግ «የጥራት ዋስትና» ጽንሰ-ሀሳብ ለዕቃዎች አላፊነት አግባብ የለውም ። በሌላ በኩል ደግሞ ስለ ካሳ²⁰ እና ስለካሳ ክስ አቀራረብ የሚያወሱት የውል ውጭ ሕጎች በሁሉም ዓይነት የውል ውጭ ግዴታዎች ላይ ተፈጻሚነት አላቸው ፤ እና ስለዚህም ለዕቃዎች አላፊነትም ያገለግላሉ ፤
- (ሐ) ለዕቃዎች አላፊነት የተከሰቹ «ጥፋት» አግባብ የለውም ፤
- (መ) ከላይ በ3. ለ. ሥር የተጠቀሱት ለሁሉም ጥብቅ አላፊነት ክፍሎች ተፈጻሚነት ያላቸው ሕጎች (መከላከያዎችን በሚመለከት) ለዕቃዎች አላፊነትም ያገለግላሉ (በሆንም የግርጌ ማስታወሻ 15ን ይመለከታል) ።

ክ ፍ ል 2²¹

በዕቃዎች አላፊነት ላይ ክስ ለማቅረብ መሟላት ያለባቸው ሁኔታዎች

(ሀ) የአዎንታ አስፈላጊ ሁኔታዎች ስለዕቃዎች አላፊነት የተጻፈው የቁ.2085 ድንጋጌ 70-ስ ቁጥር (1) የሚከተለው ነው ፤

«ትርፍ ለማግኘት ሲል ዕቃዎችን የሚሠራና እነዚህን ዕቃዎች ለሕዝብ (በተዘዋዋሪ) የሚያቀርብ ሰው በዕቃዎቹ በሚገባ ሲጠቀም ባቸው በሌላው ላይ ጉዳት ያደረሱ እንደሆነ አላፊ ነው»²²

ከዚህ 70-ስ ቁጥር እና ቀደም ሲል ከተሰጡት ትንታኔዎች አንጻር ሲታዩ ለዕቃዎች አላፊነት የሚቀርብ ክስ የአዎንታ አስፈላጊ ሁኔታዎች (ለአሉታ አስፈላጊ ሁኔታዎች እታች ለ ን ይመልከቱ) እንደሚከተለው ይብራራሉ ፤

- (1) ይገባኛል ባዩ ጉዳት ደርሶበት መሆን አለበት ፤
- (2) ጉዳቱ ከዕቃ (ከ «ተሠራ» ዕቃ ፤ ማለትም በሰው የተሠራ ፤ የተለወጠ ወይም የተዘጋጀ) ተገቢ አጠቃቀም የመጣ መሆን አለበት ፤
- (3) ለዕቃዎች አላፊነትን ማንሳት የሚችል የዕቃው ተጠቃሚ ብቻ ነው «ተጠቃሚ ያልሆነ» ሰው ክስ በዕቃዎች አላፊነት ላይ ሊመሠርት አይችልም ፤ ነገር ግን የፈጸመው «ጥፋት» ካለ በሠራው ላይ ሊመሠርት ይችላል²³።
- (4) ክሱ መቅረብ ያለበት በዕቃ ሠራው (ሠራ ፤ ለዋጭ ፤ አዘጋጅ) ላይ መሆን አለበት ፤
- (5) የዕቃ ሠራው ሥራም ዕቃውን ለሕዝብ አቅርቦ ትርፍ ለማግኘት መሆን አለበት ።

(1) ፤ (3)፤ (4) እና (5) ነጥቦችን በሚመለከት በመጠኑም ቢሆን አሳማኝ ማብራሪያ ሊቀርብባቸው ሲችል ፤ አስፈላጊ በሆነው በነጥብ (2) ጉዳዩ የተለየ ነው ። ይህ ነጥብ በውስጠ ታዋቂ (ከ ... የመጣ) አስቸጋሪ የሆነውን ምክንያታዊ ግንኙነትን ይመለከታል ። ለጉዳቱ ምክንያት የሆነው ምንድን ነው? የተፈለገው የዕቃ ተገቢ አጠቃቀም በሌላ ዕቃ ምክንያትነት ጉዳት አድርሶ ቢሆን ይችላል ። ትርጉም የለሽ ውጤት ላይ ከመድረስ ይልቅ ራሱ በጥቅም ላይ የዋለው ዕቃ የጉዳቱ ዋነኛ ምክንያት መሆን አለበት ማለቱ የሚሻል ይመስላል ።

ይህ እንዲህ ከሆነ ፤ ዕቃው ነው ወይስ በዕቃው ያለ «ጉድለት»? ለመሆኑ በ70-ስ ቁጥር (2) ሥር (እታች በ ለ.1 ሥር እንደተተነተነው) የጉድለቱ ምክንያት ሊደረስበት አለመቻሉ «የአሉታ»አስፈላጊ ሁኔታን ይመሠርታል ከሚለው እውነታ በመነሳት የ«ጉድለት» የ«አዎንታ» አስፈላጊ ሁኔታ አለ ለማለት ያስችላል ወይ? መልሱ አዎን ከሆነ (ግን ያጠራጥራል) «ጉድለት» ምንድነው? መልሱ አይደለም ከሆነ (በግልጽ) «ተገቢ» አጠቃቀም እንዴት መተርጎም ይገባዋል?

በርግጥ « ... በዕቃዎቹ በሚገባ ሲጠቀምባቸው በሌላ ሰው ላይ ጉዳት ያደረሱ እንደሆነ አላፊ ነው» የሚለው ቀላል መሳይ ምንባብ ከሚፈታው ይልቅ የበለጠ ችግ

ርይፈጥራል = ዳኞቻችን፤ ከነዚህም ጥቂቶች አሁንም መደበኛ የሕግ ትምህርት የሌላቸው፤ እነዚህን ችግሮች በማይለዋወጥ መንገድ መፍታት ያዳግታቸዋል። ከዚህ ምንባብ የሚመነጨት አጠራጣሪ ሁኔታዎች ምናልባት ቢኖሩም በግልግል ወይም በፍርድ ውሳኔዎች፤ (የኋለኞቹ ሪፖርትም አልቀረበባቸው አልተመዘገቡም) ግልጽ በሆነ አተረጓጎም አልተወገዱም። በወሬ ወሬ በመስማት የተወሰነ ዕውቀት ካለን አልፎ አልፎ ከሚያጋጥሙ ጉዳዮች እንደምንረዳው የዕቃዎች አላፊነትን በማስመርኮዝ የይገባናል ጥያቄ አቅራቢዎች ምንም እንኳን እላይ በተጠቀሰው ምንባብ የማይገደዱ ቢሆንም በዕቃዎቹ ውስጥ ያሉትን «ጉድ ሉቶች» ለምሳሌ የሞተር ተሽከርካሪን የተንቀሳቃሽ መሣሪያን «የአሠራር» ጉድለት («ከአካሉ» ይልቅ)²⁴ ለማሳየት የሚጠጣሩ ይመስላል። በሌላ በኩል ደግሞ ተቃራኒ ማስረጃ እስካልቀረበ ድረስ ዕቃውን «በተገቢው» መንገድ መጠቀማቸው እንዲገመትላቸው በስህተት ያስባሉ። ውጤቱም የተዘበራረቀና ዋጋ ቢስ መሆኑ የማይቀር ነው። ምክንያቱም

- (ሀ) በፍርድ ቤቶች ላይ እምነት ስላልሰፈነ (ምክንያቶቹን እላይ ይመለከታል)፤
- (ለ) በዕቃዎች አላፊነት ላይ የይገባናል ጥያቄ ለማቅረብ አግባብ ይኖራቸዋል የሚባሉ ሰዎች ያልነቁና መብታቸውን የማያውቁ ስለሆኑ፤
- (ሐ) በአገር ውስጥ በጥቅም ላይ የሚውሉት ብዙዎቹ አስፈላጊ የሆኑ ዘመናዊ ዕቃዎች የሚሠሩት፤ በመሠረቱ የልዩ ልዩ አገሮች ሕጎችን ተፈጻሚነት የሚያስተዳድር (ኮንፍሊክት አፍ ሎውስ) ሕግ ከሌላት፤ ከኢትዮጵያ ጋር ስለ ፍርድ አፈጻጸም ስምምነት በሌላቸው የውጭ አገሮች ስለሆነ።

ለዕቃዎች አላፊነትን በሚመለከት ረገድ የሚቀርቡ ክሶች እጅግ ጥቂት ከመሆናቸውም በላይ ቢቀርቡም እንኳ ከፍርድ ቤት ውጭ «በርትዓዊ» ስምምነት ፍጻሜ የማግኘትን አዝማሚያ የሚያሳዩ ናቸው። በዕቃዎች አላፊነት ላይ የሚቀርበውን ክስ ለመወሰን የሚያስችሉትን መገምገሚያዎች ለማዳበር በፍርድ ቤቶች ላይ ግፊት የለም። በመሆኑም እነዚህ ግልጽ ያልሆኑ መገምገሚያዎች በጨቅላነት ደረጃ ቀርተዋል።

ለ. የአሉታ አስፈላጊ ሁኔታዎች

ለዕቃዎች አላፊነት ክስ ለማቅረብ፤ የአዎንታ አስፈላጊ ሁኔታዎች ከተሟሉም በኋላ፤ ተፈጻሚነት የሚኖራቸውን አንዳንድ ለመከላከያ የሚጠቅሙ የሕግ ድንጋጌዎችን በማንሳት የቀረበውን ክስ ውድቅ ማድረግ ይቻላል። የነዚህ ድንጋጌዎች ተፈጻሚነት ማጣት ለዕቃዎች አላፊነት ለሚቀርበው ክስ የአሉታ አስፈላጊ ሁኔታዎችን ይመሠርታል። እነዚህ ድንጋጌዎች እታች (1፤ 2፤ 3) ተጠይቀዋል።

1. ለዕቃዎች አላፊነት ተፈጻሚነት ካላቸው ከሶስቱ የመከላከያ ድንጋጌዎች²⁵ መካከል አንደኛው ብቻ ልዩ ነው፤ እሱም በቁ. 2085 ንዑስ ቁጥር (2) ውስጥ ይገኛል። ይህ ንዑስ ቁጥር እንደሚከተለው ይነበባል፤ «እጥቅም ላይ የዋለው ዕቃ በልማድ እንደሚደረገው ተመርምሮ

ቢሆን ኖሮ ጉዳቱን ያመጣው ጉድለት ሊታወቅ ይችል ከነበረ አላፈነት የለም ። »

እንግዲህ

- (ሀ) ግልጽ የሆነ የዕቃውን የውስጥ ወይም የአካል «ጉድለት» የማመልከት፤
- (ለ) ለጉዳቱ «ምክንያት» የሆነውም ይኸው ጉድለት መሆኑን የማሳየት፤ እና
- (ሐ) እጥፍም ላይ የዋለው ዕቃ በልማድ እንደሚደረገው ተመርምሮ ቢሆን ኖሮ ሊታወቅ ይችል እንደነበረ የማስረዳት ግዴታ የተከሰቱ ነው ።

እነዚህ ለመከላከያ አስፈላጊ የሆኑ ነገሮች በክስ የተሞከሩ አይመስልም ። ሶስተኛው ተፈላጊ ነገር (የጉድለቱ ለመገኘት መቻል) በሽያጭ መደን ውስጥ ተፈጻሚነት ካለው የውል ሕግ ከሆነው ከቁ. 2293 (2) የተወሰደ ነው ።

2. የቁ. 2088 የመከላከያ ድንጋጌ የሚያገለግለው ለዕቃዎች አላፈነት ብቻ ሳይሆን ለሌሎች ጥብቅ የውል ውጭ አላፈነቶችም ስለሆነ አጠቃላይ ነው ። ይገባኛል ባዩ²⁷ ከተከሰቱ ጋራ በተደረገ ውል (ለምሳሌ የሽያጭ)²⁸ ምክንያት ከዕቃው ጋራ ግንኙነት አለው ብሎ ለማሳየት፤ ግዴታው የተከሰቱ ነው ።

3. የቁ. 2086 የመከላከያ ድንጋጌ የሚያገለግለው ለዕቃዎች አላፈነት ብቻ ሳይሆን ለሌሎች የጥብቅ አላፈነቶችም ስለሆነ አጠቃላይ ነው²⁹ ። ይገባኛል ባዩ በራሱ ጥፋት ብቻ መጉዳቱን የማስረዳት ግዴታው የተከሰቱ ነው (እታች ለ ን ይመለከቷል ።) ይህን በሚመለከት የሚቀጥሉት ገለጻዎች አግባብ አላቸው

ሀ. በቁ. 2086 ንዑስ ቀጥር (1) መሠረት ለዕቃዎች አላፈነትንም ለሚጨምሩት ለጥብቅ የውል ውጭ አላፈነቶች፤ ተከሰቱ ጥፋተኛ ያለመሆኑን፤ ወይም የሶስተኛ ወገን ጥፋት መሆኑን፤ ወይም ከአቅሙ በላይ የሆነ ኃይል³⁰ መኖሩን፤ ወይም «የጉዳቱ ምክንያት አለመታወቁን» ለማስረዳት ማናቸውንም መከላከያዎች ከማንሳት በግልጽ ተከልክሏል ። እነኚህ ከልክላዎች የሚከተሉትን አስተያየቶች ይጠይቃሉ ፤

- (1) ራሱ የጥብቅ አላፈነት ክፍል ርዕስ «ያለጥፋት አላፈነት» ማለትም በጥፋት ላይ ያልተመሠረተ ስለሚል «ጥፋት የለብኝም» በሚለው መከላከያ ላይ የተደረገው ክልከላ ትርፍ ነው ።
- (2) «የጉዳቱ ምክንያት አይታወቅም» በሚለው መከላከያ ላይ የተደረገው ክልከላ ትርጉም የለውም³¹ ። ለሁሉም ጥብቅ ከውል ውጭ አላፈነት ክሶች የአዎንታ አስፈላጊ ሁኔታዎች ምክንያት³² ስለሚጨምሩ የጉዳቱ ምክንያት አይታወቅም የሚል ክርክር «በመከላከያ» ደረጃ ፈጽሞ እንዳይነሳ ያግዱታል ። ይህ እንግዲህ የተጠቀሰው ከተፈላጊው «የዕቃው ተገቢ አጠቃቀም» ይልቅ ራቅ ያለ³³ ምክንያት አለማግኘት ማለቱ ይሆናል ተብሎ በዘፈቀደ ካልተወሰደ ነው ።
- (3) በኢትዮጵያ የጥብቅ ከውል ውጭ አላፈነት ሕግ ውስጥ የሶስተኛ ወገን ጥፋት እና «ከአቅም በላይ የሆነ ኃይል» በሚሉት መከላከያዎች ላይ

የተደረገው ክልከላ ለአሠራር አመቺ ነው። የኢንፎርንሽን የክፍያ ዋጋ እጅግም ሳይጨምር ክርክርን ያቀላል ። በተለይም ደግሞ ዕቃውን የሠራው ተከላሽ ኢትዮጵያዊ ሲሆን ወይም «ከአቅም በላይ የሆነ ኃይል» የሚሉትን መከላከያዎች በይገባኛል ባይ ላይ በመቃወሚያነት ማንሳት አይችልም ።

- A. በቁ 2086 ንዑስ ቀጥር (2) መሠረት በይገባኛል ባዩ ላይ የደረሰው ጉዳት በይገባኛል ባዩ ጥፋት³⁴ «ብቻ» መሆኑን ካስረዳ ሙሉ በሙሉ ከጥብቅ አላፊነት ነፃ ነው። በነገራችን ላይ ፤ እላይ በ(2) ሥር በተሰጡት መሰል ምክንያቶች መሠረት «ብቻ» የሚለው ተውሳክ ግሥ የሚያመለክተው የሌሎችን ምክንያቶች አለመኖር ሳይሆን ሌሎች የጥፋት ግንኙነቶችን³⁵ ካልሆነ ትርጉም አይኖረውም ። በዕቃዎች አላፊነት ላይ ባለው ተፈጻሚነት «የይገባኛል ባዩ ጥፋት» መከላከያ እታች እንደተገለጸው ምናልባትም በአብዛኞቹ ጉዳዮች ላይ አስፈላጊ አይደለም ።

በመሠረቱ በዕቃዎች አላፊነት ይገባኛል ባዮች የሚፈጽሙአቸው ጥፋቶች ፤ ዕቃውን «በተገቢው» መንገድ ይጠቀሙ ፤ የሚለውን የአዎንታ አስፈላጊ ሁኔታ መፈረርን ይጨምራሉ ። ዕቃውን «በተገቢው» (ጥፋት በሌለበት) መንገድ መጠቀም ለክሱ አስፈላጊ ቅድመ-ሁኔታ እንደመሆኑ መጠን³⁶፤ የይገባኛል ባዩን ጥፋተኛ (ተገቢ ያልሆነ) አጠቃቀም የማስረዳት ግዴታ የተከላሹ ሳይሆን ዕቃውን ጥፋት በሌለበት (በተገቢ) መንገድ የተጠቀመበት መሆኑን ማስረዳት የይገባኛል ባዩ ግዴታ ነው ። ለምሳሌ ዕቃ ሠራው ከሰጠው ተቀባይነት ካለው የአጠቃቀም ዘዴ መመሪያ ወይም በዕቃው ላይ ከተለጠፉ ማስጠንቀቂያዎች ጋር በማይጣጣም መንገድ በጥቅም ላይ ውሎ ከሆነ ይገባኛል ባዩ እንዲህ ያለው አጠቃቀም «በተገቢው» መንገድ እንደነበረ ማስረዳት ሊያዳግተው ይችላል³⁷።

ክ ፍ ል 3

መደምደሚያ³⁸

- 1. ከ1960 ዓመተ ምሕረት የፍትሕ ብሔር ሕግ ጋር አብሮ የታወጀው የኢትዮጵያው ለዕቃዎች አላፊነት ድንጋጌ ቁጥር 2085 ንዑስ ቁጥር (1)³⁹ የ1950ዎቹ አንዳንድ አሜሪካውያን የሕግ ጸሐፊዎች⁴⁰ ሀብታምና ኃይል ለሆነው አገራቸው «ተጠቃሚ» ሕዝብ⁴¹ ከፍተኛ ጥበቃ ለመስጠት ያቀረቧቸው ጊዜ ውንቀድ መው የተሰነዘሩትን የአንዳንድ መፍትሔዎችን ፍሬ-ሀሳብ ተቀብሎ በአንድ ነጠላ ሐረግ አጠቃሎታል ። ይህ ድንጋጌ ከታወጀ ከብዙ ጊዜ በኋላም ፤ በማደግ ላይ ባለች ድጋ ኢትዮጵያ ፤ ዋጋ አጥቶ መቅረቱ አያስደንቅም ። የቁ. 2085 ንዑስ ቁ. (1) አሸብራቂ መፍትሔ «ከውበት» በስተቀር ሌላ ግቦች ከነበሩት፤ ግቦቹን አልመታም ። ሌሎቹ ጉዳዮቹ ይቅሩና እራሱን በተግባር ላይ ማዋሉ እንኳ በርካታ የሆነ የተወሳሰበ ክርክር ያስከትል ነበር ። ደግነቱ የዚህን መፍትሄ ሥር-ነቀልነት ቀድሞም ሆነ አሁን የተገነዘበው አልተገኘም⁴²። ከ1974 ዓ.ምቱ አብዮት ወዲህ እንደዚህ ዓይነት የአሉታ አመለካከት በአዳዲስ ምክንያቶች ሊደገፍ ይችላል ።

- (ሀ) ብዙዎቹ በኢንዱስትሪ ምርት ተግባር ላይ የተሠማሩ ድርጅቶች በ1975 ዓ.ም. በመንግሥት ቁጥጥር ሥር እንዲውሉ በታወጀው መሠረት የመንግሥት ንብረት ሆነዋል ።
- (ለ) ይህን ድህ አገር እየጨመሩ የሚሄዱትን ለጎብረተሰብአዊነት ግንባታ የሚደረጉ ወጪዎችን መደገፍ አለባት ፤ አምራቹ መንግሥትና የእሱ የሆኑት የማምረቻ ድርጅቶች ዕቃዎቻቸውን «በተገቢው መንገድ በመጠቀም» ለሚያደርሱባቸው ለሁሉም ጉዳዮች አላፊዎች ይሁኑ ከተባለ ችግር የበሃበት ባጀቷ የባሰውን ይቃወሳል⁴³ ።
- (ሐ) በኢኮኖሚ እድገት የመጀመሪያዎቹ ደረጃዎች ውስጥ ምርትን የማሳደግ ዓላማ ፤ እጥቅም ላይ በዋለው ዕቃ ጉልህ ጉድለት ምክንያት ከደረሰ ከፍተኛ ጉዳት በስተቀር ተጠቃሚዎቹን ለጉዳት ከመካስ ቅድሚያ ሊሰጠው ይገባል ።

2. በቁ. 2085 ላይ የተመሠረተ ለዕቃዎች አላፊነት ክስ አለመኖሩ ፤ እጥቅም ላይ በዋለው ዕቃ ጉልህ ጉድለት ምክንያት ለደረሱ ከፍተኛ ጉዳዮች እንኳ በአምራቹ (በሠራው) ላይ ከውል ውጭ የሆኑ ክሶችን በእርግጥ እንደሚያስነሱ የሚያመለክት ይመስላል ። ለምሳሌ ከአንድ ቆርቆሮ ምግብ መመረዝ የደረሰ የሶስት ሰዎች ሞት በወሬ ወሬ እንደሰማሁት በሕይወት ባሉት የሚችሉ ጥገኞች ወደ ፍርድ ቤት አልቀረበም ነበር ። ሠራው ድርጅት ራቅ ባለ የውጭ አገር ውስጥ ይገኝ ነበር (ክፍል 2 ፤ ሀ. (ሐ)ን ይመለከቷል) ። በሌላ በኩል ደግሞ በሕይወት ያሉት የሚችሉ ጥገኞች መብታቸውን ያወቁ አይመስልም፤ እና ያም ሆነ ይህ እውጭ አገርም ለመክሰስ አቅም አልነበራቸውም።

3. ለተጠቃሚው በሚደረግለት የቲኦሪ ከፍተኛ ጥበቃ መርሕ እና ተጠቃሚው በሚገኝበት እውነተኛ ሁኔታ መካከል ያለው ልዩነት እጅግ የተራራቀ ነው ። ይህ ሁኔታ ፤ እላይ ከ (ለ) እስከ (ሐ) ሥር የገለጽናቸው የሶሻል እና የኢኮኖሚ መሠረተ ሀሳቦች መስዋዕት ሳይሆኑ ፤ መፍትሔ ማግኘት የሚገባው ጉዳይ ነው ። ይኸን ግብ ለመምታት ፤ በጣም አጠቃላይ የሆነው (ግን ተከታይ ያጣው) የቁ. 2085 ንዑስ ቁ. (1) መገምገሚያ ክልሉን በማጥበብ ተለይቶ መጻፍ አለበት እንላለን ። በይገባኛል ባዩ ላይ የደረሰበት ጉዳት ከሌሎች ነገሮች መካከል እጥቅም ላይ በዋለው ዕቃ «ጉድለት» ምክንያት መሆን አለበት የሚል ግልጽ ቅድመ-ሁኔታ ማስቀመጥና የጉድለትን ትርጉም ማስከተል ይገባል ። የሆነ ሆኖ በተግባር የሚገለጽ ገደብ ያለው ጥበቃ ለተጠቃሚው ለመስጠት በሚሻሻለው ሕግ ላይ መግለጫዊ አስተያየት ቢጨመርበት ጠቃሚ ይሆናል ። (ተጨማሪ ሀሳቦች በመዝጊያው ጽሑፍ ውስጥ ቀርበዋል) ።

ስለውጭ አገር ሁኔታዎች በ1980 ዓ.ም. የተዘጋጀ ማከያ

የውጭ አገር ሕጎችን ወይም ረቂቅ ሕጎችን እና ሀሳቦችን የራስ ከሆኑት ጋር ማወዳደር የኋለኛውን ጥሩ ነገሮች እና ጉድለቶች አጣርቶ ለማየት ይረዳል ። ስለዚህም ዘገባችን ለዕቃዎች አላፊነትን በሚመለከት በውጭ አገር ስላሉ አንዳንድ መሠረታዊ ሁኔታዎች በተሰጡት አስተያየቶች በጥቂቱ ቢታከልበት ተገቢ

ይመስላል⁴⁴። የሚከተሉት አስተያየቶች የሚመሠረቱት (1) የጉባኤው ተሳታፊ የነበሩ አንዳንዶቹ ጓዶቻችን ለጉባኤው ባቀረቧቸው ብሔራዊ ዘገባዎች⁴⁵፤ (2) በፕሮፌሰር ደብልዩ ግሬይ (ሚቺጋን ዩኒቨርሲቲ) የማጠቃለያ ዘገባ ፤ እና (3) በሌሎቹም ምንጮች ላይ ነው ።

እስካሁን ያሉ (እና ምናልባትም ያልተሟሉት) መረጃዎች እንደሚጠቁሙት ለዕቃዎች አላፊነት በላይኛው ስሜቱ አሁንም በአንዳንድ በተባበሩት የአሜሪካ መንግሥታት ግዛቶች⁴⁶ ብቻ የሚሠራበት መሆኑንና ከሃያ ዓመታት ወዲህ ደግሞ በዚህ ጉዳይ ላይ በኢትዮጵያ ውስጥ ላለው አመለካከት አርአያ መሆኑን ይጠቁማሉ (እላይ ሚዲያውን ይመለከቷል) ።

እነዚህ ጥብቅ ከውል ውጭ አላፊነት አመለካከትን የሚከተሉ በተባበሩት የአሜሪካ መንግሥታት ለዕቃዎች አላፊነት የተሰጡ ውሳኔዎች ፤ ብዙዎቹ የተመሠረቱት የአሜሪካ የሕግ ተቋም በሚያሳትመው እና ተቀባይነት ባለው ሪስ ቲትመንት ኦፍ ቶርትስ ሰከንድ⁴⁷ ክፍል 402—ሀ ላይ ነው ። ሆኖም በዚህ ጉዳይ ላይ የፌደራል ሕግ የለም ።

በኢንዱስትሪ በበለጸጉት አገሮች ውስጥ ጥብቅ ከውል ውጭ ለዕቃዎች አላፊነት ድንጋጌ ባለመኖሩ ፤ ከሠሪው ጋራ ውል የሌላቸው ወይም ጥፋቱን ለማረጋገጥ የተሳናቸው የተጎዱ የዕቃ ተጠቃሚዎችን ለመጠበቅ ያለው የፍርድ ቤቶች ዝንባሌ ሕጉ እነሱን እንዲደግፍ ሀሳብ—ወለድ ዘዴ ወደ መቀየሱ ሊያመራ ይችላል ወይም ያመራል ። የሚሠራባቸው የቴክኒክ ዘዴዎች ይለያያሉ ። በሁሉም አገሮች የሚሠራበት ዘዴ የእሱ ዕቃ ጉድለት አለው ከሚለው እውነታ ብቻ የሠሪውን ጥፋት መገመት ነው ። ግምቱ ፈራሽ አይደለም ተብሎ በሕጉ ውስጥ ካልተገለጸ (ወይም በማስረጃ ለማስተባበል አስቸጋሪ ካልተደረገ⁴⁸) በቀር ፤ ይህ ማለት ደግሞ ውጤቶቹ ያው እንደጥብቅ አላፊነቶቹ እንድናቸው ፤ ይህ ዘዴ እንከን—የለሽ አይደለም ። በፈረንሳይ ፤ ሠሪው በዕቃዎቹ ውስጥ ያሉትን ጉድለቶች «የውቃል» ፤ እና ስለዚህም እነሱን ገበያ ላይ ካወጣቸው ጥፋተኛ ነው የሚል ለማስተባበልም የማይፈቀድ በፍርድ ውሳኔ የተመሠረተ ዓይነት በዘገባችን ክፍል 1 ፤ 2 ውስጥ ተገልጾ ተተችቷል ። እሱም ጉዳት ለደረሰበት የመጨረሻ ተጠቃሚ ፈጽሞ የሌለውን ውላዊ የሽያጭ መድን ለጉድለቶች መፍትሄ ለመስጠት ሲል የውል ግንኙነት አለ የሚል ሽፋን ይሰጣል ። በጥፋቱ ወይም በውል ግምት ላይ ተመሠረቱም አልተመሠረቱም እንደዚህ ያሉ የተወሳሰቡ ሀሳብ—ወለዶች መጠቀምን የፈረንሳይ ዘገባ አቅራቢ ያወግዙአቸዋል ። እነሱን አደናጋሪና የማያጠግቡ ብለው ይሠይሙአቸዋል⁴⁹ ።

ባሁኑ ጊዜ የብዙ አገሮች የምሁራን አስተሳሰብ ጥብቅ ከውል ውጭ ለዕቃዎች አላፊነት መጠቀምን ይደግፋል ። ከዚህም በላይ በብዙ አገሮች የሕግ አሻሻይ ድርጅቶችና በዓለም አቀፍ ደረጃም ጉድለት ካለባቸው ዕቃዎች ለሚደርስ ጉዳት አላፊነትን ግልጽ በሆነ ሕግ የመወሰን አዝማሚያ እየታየ ነው ። እነዚህ አዝማሚያዎች በዚህ የማከያ በቀሪው ክፍል ውስጥ በተለያዩ ትኩረት የተተነተኑ ሲሆን ፤ በአንዳንድ የቅርብ ጊዜ ሠነዶችም⁵⁰ ውስጥ ከፍተኛ ቦታ የተሰጣቸው መሆኑ ግልጽ ነው ።

ሀ. ስለግዴታዎችና ስለውሎች የተጻፈው የዩጉዝላቪያ የ1976 ዓ.ም. ረቂቅ ሕግ⁵¹ ። የዚህ ረቂቅ ቁ. 151 ትርጉም እንደሚ

ከተለው ይነበባል ፤

«ማንም በሱ የተሠራን ዕቃ ለገበያ የሚያቀርብ ሰው ዕቃዎች በጉድለት ወይም ሊያውቃቸው ባልቻለው ጠባያቸው ምክንያት በሰው ወይም በንብረት ላይ ጉዳት ለማስከተል የሚችሉ ሲሆን ፤ በዚህ ጉድለት ወይም ጠባይ ምክንያት ለሚደርሰው ጉዳት አላፊ ነው» ። (በዚህ ትርጉም ውስጥ ጉድለት የሚለውን ቃል እንጠራጠራለን)

ይህ ሕግ በጥፋትም ሆነ በውል ላይ ያልተመሠረተ ጥብቅ ከውል—ውጭ አላፊነት ድንጋጌ በመሆኑ የኢትዮጵያውን ለዕቃዎች አላፊነት ድንጋጌ ይመስላል ። ነገር ግን በቀድሞው ጽሑፋችን⁵² በገጽ 41—ኤፍ በተገለጹት ምክንያቶች መሠረት በኢትዮጵያ ሕግ ውስጥ ከማይሠራበት «አደገኛ ዕቃ» ከሚለው አጠቃላይ ጽንሰ—ሀሳብ የመነጨ በመሆኑ ልዩ ነው ። እላይ የተጠቀሰው ረቂቅ ሕግ ሲታወጅ ሠራው ወይም ጠባቂው ዕቃውን ለገበያ ካቀረበም በኋላ በዕቃው ለሚደርስ ጉዳት አላፊ እንደሆነ ይቀራል ።

ለ. «ጉድለት ስላለባቸው ዕቃዎች አላፊነት» (ጥብቅ ከውል ውጭ አላፊነትን በመደገፍ) የእንግሊዝ የሕግ ኮሚሽንና የስኮትላንድ የሕግ ኮሚሽን⁵³ በጋራ ያቀረቡት እጅግ በጣም ጥሩ ዘገባ በእንግሊዝ አገር እስካሁን ወደረቂቅ ሕግነት ባይለወጥም ፤ ከሌሎች ነገሮች መካከል በአውሮፓው ረቂቅ ስምምነትም ስለዕቃዎች አላፊነት በሚል ርዕስ (ኦታች ያተትነው) ስለተጠኑት እና ተቀባይነትንም እንዲያገኙ በሕግ ኮሚሽኑ ማሳሰቢያ ስላቀረበባቸው መሠረታዊ ችግሮች ጥልቅ ዕውቀት ይሰጣል ።

ሐ. አሁን የተጠቀሰው ረቂቅ ስምምነት ፤ ከዚህ በኋላ ስምምነት ተብሎ የሚጠራው ሙሉ ርዕስ «የአካል ጉዳትና ሞትን በሚመለከት ስለዕቃዎች አላፊነት የአውሮፓ ስምምነት»⁵⁴ የሚል ነው ። ስምምነቱ በኢንዱስትሪ በጣም በዳበሩ የአውሮፓ አገሮች እንዲሠራበት የታቀደ ቢሆንም የያዘው ዋና ፍሬ ነገር—ጥብቅ ከውል ውጭ አላፊነት—ከኢትዮጵያ ሕግ ጋራ አንድ ነው ። በተጨማሪም ለኢትዮጵያ እንግዳ የሆኑት አንዳንድ ፍሬ ነገሮቹ በኋለኛው ተቀባይነትን ካገኙ⁵⁵ ካሁን በኋላ ቀመሮች (ፖስቼሌትስ) እየተባሉ የሚጠቀሱትን የዘገባችንን የመደምደሚያ ቀመሮች (ክፍል 3) በተግባር ላይ ያውላሉ ። ስለዚህም እንደሚከተለው የሚነበበውን የስምምነቱን መሠረታዊ ድንጋጌ (ቁ.3/1) እንዳለ ካስቀመጥን በኋላ እነኚህን ፍሬ ነገሮች (ፈቸርስ) እናቀርባለን ፤ ሠራው በሠራው ዕቃ ውስጥ ባለ ጉድለት ምክንያት ለሚደርስ ሞት ወይም የአካል ጉዳት ካሳ የመክፈል አላፊነት አለበት⁵⁶።

ፍሬ—ነገር 1

በስምምነቱ (ቁ.2 (ሀ)) ሥር «ዕቃ» የሚለው ቃል የሚያጠቃልለው ተንቀሳቃሽ ዕቃዎችን ብቻ ነው ። ይህ የማይንቀሳቀሱ ዕቃዎች ሠሪዎች በዕ

ቃዎች አላፈነት ሕግ እንዳይነኩ ይከላከላቸዋል ። ይህ ገደብ (ቆየት ብሎ የሚተነተን) ከእኛ ቀመር 3 ጋራ ይስማማል ።

ፍሬ—ነገር 2

ስምምነቱ (ቁ.3 (1)) ጉዳቱ ዕቃው ውስጥ ባለ ጉድለት ምክንያት መድረሱን አስፈላጊ ቅድመ—ሁኔታ ያደርገዋል ። ይህም እንደገና ከእኛ ቀመር 3 ጋራ ይስማማል ። አሁን የሚሠራበት ሕጎችን ጉዳት «ከተገቢ አጠቃቀም» ብቻ የደረሰ መሆን እንዳለበት ይጠይቃል⁵⁷ ።

ፍሬ—ነገር 3

ስምምነቱ (ቁ.2(ሐ)) (ቆየት ብሎ የሚተነተነው) የዕቃ «ጉድለት» ትርጉምን ይጨምራል ። ይህም ከእኛ ቀመር 3 ጋራ ይስማማል ።

ፍሬ—ነገር 4

ስምምነቱ (ቁ. 3 (1)) በዕቃዎች የሚደርስ ጉዳት አላፈነትን ለ«ሞት» ወይም ለ«አካል ጉዳት» ብቻ ይወስነዋል (በዕቃዎች ላይ ለሚደርስ ጉዳት የተደረገው እገዳ ጓላ ይተነተናል)⁵⁸ ። ይኸ ፤ ከቀመር 1(ለ) እና 3 ጋራ ይስማማል ።

ፍሬ—ነገር 5

በስምምነቱ (ቁ. 3 (2-3)) «ሠሪ» የሚለው ቃል ፤ በስምምነቱ ለተገለጸው ለአላፈነት ጉዳይ ሲባል ፤ አንዳንድ እንደአምራች የሚቆጠሩ ሰዎችን ይጨምራል ። እነዚህ ሰዎች የሚከተሉት ሳይሆኑ አይቀሩም ።

- ሀ/ ከውጭ የመጡ ዕቃዎችን በሚመለከት ፤ የዕቃው አስመጪ ። ይህ ከእኛ ውስጠ—ታዋቂ ቀመር 2 ጋራ ይስማማል ።
- ለ/ የራሱን የንግድ ስም ወይም የንግድ ምልክት ወዘተ በመለጠፍ («የራስ ምልክት» የተለጠፈበት ዕቃ) «ዕቃውን እንደራሱ ዕቃ አድርጎ ያቀረበው» ሰው ።
- ሐ/ የዕቃ አምራቹን ወይም አቅራቢውን ማንነት ካልገለጸ በምትክነት ፤ የሠሪውን ወይም እንደሠሪ የሚቆጠሩትን ሰዎች ማንነት የማይገልጹ ዕቃዎች የሚያቀርቡ ።

ፍሬ—ነገር 6

ስምምነቱ (ቁ.5(1)) ፤ ሠሪውን ሚዛናዊ በሆኑትና የእኛን ቀመር 1 (ለ) በሚስማሙ ልዩ መከላከያዎች እንዲከላከል ያስችለዋል ። ሠሪው⁵⁹

- ሀ/ ዕቃው በእሱ አልተሰራጨ እንደሆነ (ነገር ግን ፤ ለምሳሌ ፤ ከመሞከሩ በፊት ተሠርቶ ተሸጦ ከሆነ) ፤ ወይም
- ለ/ የአካባቢው ሁኔታዎች ሁሉ ተገምግመው (ለምሳሌ በኤክስፐርቶች አስተያየት) ዕቃውን ባሠራጨ ጊዜ ለጉዳቱ ምክንያት የሆነው ጉድለት ካልነበረ ወይም ይኸ ጉድለት ዘግይቶ ከተፈጠረ (ለምሳሌ በግዴለሽ ተጠቃሚ ወይም በሶስተኛ ሰው) ፤ ወይም

ሐ/ ዕቃው የተሠራው እና (ወይም የተሠራጨው ለሠራው የኤኮኖሚ ጥቅም ወይም ንግዱን በሚያንቀሳቅስበት ጊዜ ካልነበረ ፤ አላፈነት የለበትም ።

በነገራችን ላይ ፤ የስምምነቱን ዓለም—ዓቀፋዊ ገጽታዎችም⁶⁰ ሆነ በእኛ ጠቅላላ የውል ውጭ ሕግ⁶¹ በሚዛናዊ መንገድ የተቀየሱትን የችግሮች መፍቻዎቹን ፤ እንዲሁም እምብዛም የማያስፈልጉንን ድንጋጌዎቹን⁶² አላጤንናቸውም ።

መ/ ካሁን በኋላ መመሪያው እየተባለ የሚጠራ (የአውሮፓ ማኅበረሰቦች ደርግ) ጉድለት ላለባቸው ዕቃዎች አላፈነትን በሚመለከት ተመሳሳይ ሕጎች እንዲኖሩ መመሪያ እንዲሰጥበት የቀረበ ሀሳብ⁶³ ከሌሎች ነገሮች መካከል ፤ ለኛ ቀጥተኛ አግባብ ስለሌላቸው ስለሠራው የአላፈነት መጠን ገደቦች ሀሳብ ያቀርባል ። ቢሆንም በማብራሪያው ሀሳብ በአንቀጽ 22 ውስጥ ለሚገኘው (ለእኛ አግባብ ላላቸው) ለእነኝህ ገደቦች አጠቃላይ ሀሳብ ለሚሰጠው ቁም ነገራዊ ምክንያት ስንል እዚህ እንጠቅሳለን ።
«ምንም ገደብ ያልተደረገለት ያሰጥፋት አላፈነት በሠራው ላይ ከፍተኛ ጉዳት ይጥልበታል» በተጨማሪም «ማንኛውም (የአላፈነት) ኢንቼራንስ ውል ደግሞ ለሚሸፍነው አላፈነት የተወሰነ የገንዘብ መጠን ገደብ ያደርግበታል»(ወዘተርፈ እታች በተቀጽላው ውስጥ መመሪያውን ይመለከታል) ።

ተ ቀ ጽ ላ

ስለዕቃዎች አላፈነት ጉዳይ በውጭ አገር ስላሉት አዝማሚያዎች የቀረበው የላይኛው ማክያ የዚች አገር ለዕቃዎች አላፈነት ሕግ ያለውን ጥቅም (ጥብቅ ከውል ውጭ አላፈነት) እና ጉድለቱን ፤ በተለይም ከአውሮፓው ረቂቅ ስምምነት አንገር ሲታይ ፤ የአንባቢውን ዕውቀት ከፍ ያደርገዋል ተብሎ ተስፋ ይደረጋል ። የስምምነቱ ከ1—6 ያሉት ፍሬ ነገሮች (እላይ ይመለከታል) አስፈላጊው መስተካከል ተደርገውላቸው ተቀባይነትን ቢያገኙ ፈቃዳችን ነው ። እስካሁን ከዘገባችን የመደምደሚያ ሀሳብ ቀመሮች ጋራ አብረው መሄዳቸውን ብቻ ጠቁመናል ። በዚች አገር ውስጥ ተቀባይነትን እንዲያገኙ ተጨማሪ ምክንያቶች እታች ተሰጥተዋል ።

ፍሬ—ነገር 1

የማይንቀሳቀሱ ንብረቶች ፤ «ዕቃ» በሚለው ቃል እንዳይሸፈኑ መደረጉ ፤ በቁ. 2077 (1) ሥር በማይንቀሳቀሰው ንብረት ባለቤት ላይ ክስ አቅርቦ እሱም ደግሞ በተራው በቁ. 2077 (2) መሠረት «ከገንቢው (ሠራው) ላይ እንዲጠይቅ»⁶⁴ ማድረግ ከዕቃዎች አላፈነት መፍትሔ ጋራ የሚኖረውን ጊዜ አጥፊ መደራረብ ያስወግዳል ።

ፍሬ—ነገሮች 2—3

ጉዳቱ ዕቃው ውስጥ ባለ ጉድለት የደረሰ መሆን አለበት የሚለው አስፈላጊ ቅድመ ሁኔታ ትክክለኛ አመለካከትን የያዘ የጉድለት ትርጉም ሲታከልበት ፤ ሠሪዎችን ተገቢ ካልሆነ ክስ ይጠብቃቸዋል ። በስምምነቱ የቀረበው ትርጉም በውል ሕግ ውስጥ የሚሠራበትን እን

ደማሰወገድ ይቆጠራል ። ከውል ውጭ ሕግ ውስጥ የዕቃ ጉድለት የሚባለው የዕቃው አገልግሎት አለመስጠት ወይም የንግድ ጥራት ማጣት ሳይሆን የደህንነት ዋስትና የሌለው መሆኑ ነው ።

አንድ ዕቃ ፤ ያካባቢው ሁኔታዎች ሁሉ ታይተው (የዕቃውንም አቀራረብ ጨምሮ) አንድ ሰው ሊጠብቀው የሚገባውን (ተገቢ)⁶⁵ የደህንነት ዋስትና የማይሰጥ ከሆነ «ጉድለት» አለው (የስምምነቱ ቁ.2 (ሐ) ። ብዙውን ጊዜ «የደህንነት» ጉድለት ከዕቃው አካላዊ አቋም (ለምሳሌ የአደገኛ መድኃኒት ወይም ፍሬን) ላይ ብቻ ይገኛል ። በሌሎች ጉዳዮች ደግሞ ፤ የአካባቢው ሁኔታዎች ሲታዩ ፤ አንድ ዕቃ ጉድለት ሊኖረውም ላይኖረውም ይችላል ። ለምሳሌ ጉድለቱ ከአደገኛ አስተሳሰብ የመነጨ ሊሆን ይችላል ። የስምምነቱ የመግለጫ ዘገባ ፤ አንቀጽ 36 ፤ ዕቃው ከሞላ ጉድል በትክክል (በተገቢ ሁኔታ) አገልግሎት ላይ መሞሉን ፤ ወይም ከሞላ ጉድል ለመገንዘብ በሚቻል መንገድ እጥቅም ላይ መሞሉን ማጤን እንደሚገባ ይጠቅሳል ። የዕቃው አቀራረብ ሁኔታ መጤን ካለባቸው የአካባቢ ሁኔታዎች መካከል አንዱ እንዲሆን በግልጽ መነገሩ «ጉድለት» ፤ ለምሳሌ «ያልተሟሉ ያጠቃቀም መመሪያዎችን ወይም ማስጠንቀቂያዎችን» ወይም «የአጠቃቀም መመሪያ ወይም ማስጠንቀቂያ ያለመኖር» ሁኔታን (ለደህንነት ሲባል አስፈላጊ ሲሆኑ) ይጨምራል ማለት ነው ። «የአቀራረብ» ጉድለቶች የጉዳት አደጋ የሚፈጥሩ ትክክል ያልሆኑ ምልክቶች ማድረግን ወይም ትክክል ያልሆነ አገላለጥን ሊጨምሩ ይችላሉ ።

ፍሬ—ነገር 4

በንብረት ላይ የሚደርስ ጉዳት በጥብቅ ከውል ውጭ አላፊነት እንዳይሸፈን እላይ በግርጌ ማስታወሻ 53 በተጠቀሰው የእንግሊዙ ሠነድ በአንቀጾች 117—121 ብዙ የተብራሩ ምክንያቶች ተሰጥተዋል ። የሚከተለውን ብቻ እዚህ እንጠቅሳለን ፤

በዕቃዎች ላይ የሚደርስ ጉዳትን በሠሪዎች ላይ ጥብቅ አላፊነትን በሚጭነው የአላፊነት ክልል ውስጥ ማግባት በሠሪው (ኢትዮጵያ ውስጥ አብዛኛውን ጊዜ መንግሥት ወይም የመንግሥት የማምረቻ ድርጅት) ላይ ከፍተኛ የኢንቨራንስ ዋጋ እንደመጨመር ይቆጠራል ። በሠሪው ላይ የተጫነው ተጨማሪ ወጪም በዕቃው ዋጋ ላይ ተጨምሮ ሕዝቡ ላይ ይወድቃል ።

ከፍተኛ ዋጋ ባለው ንብረት ላይ የሚደርስ ጉዳት እንደተለመደው በባለንብረቱ የአንደኛ ወገን ኢንቨራንስ መሸፈን ይኖርበታል ። ስለዚህም ለዕቃዎች አላፊነት ለአካል ጉዳትና ለሞት ጉዳዮች ብቻ እንዲወሰን እናሳስባለን ። በነገራችን ላይ ፤ ይኸ በሌሎች የጥብቅ አላፊነት ድንጋጌዎች (ለምሳሌ በቁ. 2082 ፤ 2077 ፤ 2069) ወይም በ «ጥፋት» ድንጋጌዎች (ለምሳሌ ቁ. 2031) ለንብረት ጉዳት መካሰን በምንም ዓይነት አይከለክልም ።

ፍሬ—ነገር 5

እላይ በፍሬ—ነገሮች 1—4 እና እታች በ6 የተደረገበትን የጥበቃ ክልል መቀነስ ለማካካስ ፤ ጉዳት የደረሰበት ተጠቃሚ በቀላሉ ሊገኝ

በሚችሉ ተከላኾች⁶⁶ ላይ ክስ የማቅረብ መብት ሊሰጠው ይገባል ። ስለዚህም የስምምነቱን ፍሬ—ነገር 5 ነጥብ ለ/ን በመተው ፤ ነጥቦች ሀ/እና ሐ/እንዲገቡ እናሳስባለን⁶⁷። በነገራችን ላይ አስመጪው ወደ እገር ውስጥ በገባው ዕቃ ውስጥ «የጉድለት መድን» ባለመከበሩ ለደረሰበት ጉዳት ካሳ መጠየቅ ስለሚችል (ቁ. 2287 ፤ 2289 ፤ 2300 (3) ፤ 2361 (1) የሚጣልበት ካሳ መክፈል አስችጋሪ ሊሆንበት አይችልም ። ሌሎች ዕቃዎች አቅራቢ ነጋዴዎችን በሚመለከት ፤ እነሱ «መግለጽ» በሚለው ጽንሰ—ሀሳብ ተጠብቀዋል ።

ፍሬ—ነገር 6

የዚህን ፍሬ ነገር ተቀባይነት ማግኘት እንደግፋለን ። በሀ/ እና በለ/ የተገለጹት መከላከያዎች ሠራውን (ኢትዮጵያ ውስጥ በመሠረቱ መንግሥት ወይም የእሱ የማምረቻ ድርጅት ነው) ተገቢ ካልሆነ ክስ ይጠብቁታል ። በሐ/ የተገለጸው መከላከያ ሚዛናዊና ባህሪ ሕግም ውስጥ (ቁ. 2085) ውስጠ—ታዋቂ ነው ። በነገራችን ላይ ፤ ስምምነቱ «የጉድለት መገኘት መቻል» መከላከያ እንደሚሆን አይደለም ። ይህ ለሽያጭ የጥራት ዋስትና ዓይነትኛ የሆነው መከላከያ (ቁ. 2293 (2)) የተጠቃሚውን ደገንነት ከሚመለከቱት (ፍሬ—ነገሮች 2—3ን ይመለከቷል) ከዕቃዎች አላፊነት ሕግ ጋራ የማይገጥም ነው ።

መመሪያው

በኢትዮጵያ የሕግ ሥርዓት የመመሪያው የአላፊነት ገደብ ቁም ነገራዊ ጽንሰ—ሀሳብ (ማከያ መን ይመለከቷል) ጠባብ በሆነው በዕቃዎች አላፊነት አስተሳሰብ አንፃር ሊተነተን አይችልም ። በኢትዮጵያ ሕግ ውስጥ የሀላፊነቱ ሕጋዊ መሠረት ምንም ይሁን ምንም⁶⁸

1. ሞትን በሚመለከት ፤ ለንዋይ ጉዳት ያለው አላፊነት «መተዳደሪያን በመስጠት እንደሚደረገው ጠረታ መልክና ዓይነት» ካሳ በመስጠት ላይ የተወሰነ (ቁ. 2095) (2)⁶⁹፤
2. ሞትን ወይም የሰውነት ጉዳትን («የአካል ጉዳት» ን) በሚመለከት የጉዳቶች አካል የሆነው የ «ሕሊና» ጉዳት ካሳ በጣም እነስተኛ በሆነው 1000 ብር የተወሰነ ነው (ቁ. 2116) (3)⁷⁰፤
3. ሞት የማያስከትል ጉዳትን በሚመለከት በመሠረቱ⁷¹ ለንዋይ ካሳ⁷² አላፊነቱ ወሰን የለውም ።

ረቂቅ ሕግ

እላይ በተጠቀሱት በሁሉም ግምገማዎች አንፃር የፍትህ ሕግ ቁጥር 2085ን በመጨረሻ ይተካሉ ተብለው የታሰቡትን የሚከተሉትን ረቂቅ ድንጋጌዎች በአክብሮት እናቀርባለን ።

ለዕቃዎች አላፊነት—1. መሠረቱ

ዕቃው ውስጥ ባለ ጉድለት ምክንያት በዕቃው ተጠቃሚ ላይ ለደረሰ የሞት ወይም የአካል ጉዳት ሠራው አላፊ ነው ።

ለዕቃዎች አላፊነት—2. ትርጉም

(1) «ዕቃ» ማለት በሰው የተሠራ ፤ የተለወጠ ወይም የተዘጋጀ ተንቀሳቃሽ ነገር ነው ።

(2) አንድ ዕቃ ፤ የዕቃውን አቅራቢ ጨምሮ ያካባቢው ሁኔታዎች ሁሉ ከተጤኑ በኋላ ፤ አንድ ሰው ሊጠብቀው የሚገባውን ተገቢ የደንበኝነት ዋስትና የማይሰጥ ከሆነ «ጉድለት» አለው ።

3) «ሠሪ» ማለት፡—

ሀ/ የዕቃው አምራች ፤

ለ/ የውጭ አገሩን ዕቃ አስመጪ ፤ እና

ሐ/ የአቅራቢውን ማንነት ለይገባኛል ባዩ ለመግለጽ ፈቃደኛ ካልሆነ የዕቃው አቅራቢ ነው ።

ለዕቃዎች አላፊነት—3. መከላከያዎች

ሠሪው

ሀ/ ዕቃው በእሱ አለመሠራጨቱን ፤ ወይም

ለ/ የነገሩ አካባቢ ሁኔታ በሙሉ ከተጤነ በኋላ ዕቃውን ባሠራጨ ጊዜ ለጉዳቱ ምክንያት የሆነው ጉድለት አለመኖሩን ወይም ይህ ጉድለት በኋላ መፈጠሩን ፤ ወይም

ሐ/ ዕቃው የተሠራ አለመሆኑን እና/ ወይም የተሠራጨው ሠሪው ንግዱን በሚያከናውንበት ጊዜ ትርፍ ለማግኘት እንዳልነበረ ካስረዳ አላፊ አይሆንም ።

በነገራችን ላይ ፤ ቁ. 2086 (2) የተሰጠው በጥብቅ—አላፊነቶች ላይ የሚቀርበው «የተገባው ጥፋት» የሚለው መከላከያ ለዕቃዎች አላፊነትን በሚመለከት ክስም መከላከያ ነው ።

የ ግ ር ጌ ማ ስ ታ ወ ሻ

*ለ10ኛው ኢንተርናሽናል ኮምፓራቲቭ ሎው አካዳሚ የቀረበ ራፖርት (1978 ዓ.ም. እ.ኤ.አ.)

** በሕግ ፋኩልቲ ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሮፌሰር የነበሩ ፡

1. « በተዘዋዋሪ » ምክንያቱም «በቀጥታ » ለትርፍ ማቅረብ የውል ግንኙነት ስለሚፈጠር ይህ ደግሞ ከውል ውጭ መፍትሔዎች ውጭ ስለሆነ ። ቁ. 2088 እና 2037 ን ይመለከታል ።
2. እንዲሁም ጂ ክሸፎኖቪች ዘ. ኢትዮጵያን ሎው ኦፍ ኤክስትራ ኮንትራክቶታል ሊያቢሊቲ (አዲስ አበባ 1970 ዓ. ም.) « ምሁራዊ ማስተዋወቂያ » ይመለከታል ።
3. የ « ትርፍ » መመዘኛ ለምሳሌ መራመድ ለማይችሉ ያለትርፍ በሚያቀርበው ማንከሻ ውስጥ ላለው ጉድለት የኢትዮጵያ መልስ ማቋቋም ማዕከልን ጥብቅ አላፈነት ያስቀረዋል ፡
4. « ለሕዝብ የማቅረቡ » መመዘኛ ለመጨረሻ ተጠቃሚዎች ሳይሆን ከሌላ ሠሪ ለተጨማሪ ለውጥ ለቀረቡ ዕቃዎች (ለምሳሌ ብረትን ወደሞተር ተሽከርካሪነት ለሚለውጥ) « ጥብቅ » የውል ውጭ አላፈነትን ያስቀራል ።
5. ነገር ግን በቁጥር 3039 ሥር የውል መፍትሔ መኖር በገንቢው ላይ ቁጥር 208 5 ን የመጠቀሙን ሁኔታ ሊያስቀረው ይችላል ።
6. ከኤች ስትሪት (ዘ ሎው ኦፍ ቶርትስ ፣ ለገደን 1963) ከገጽ 172 እና ተከታዮቹ ገጾች ውስጥ የተጠቀሰ ።
7. ደብልዩ ኤል ፕሮሰር (ሃንድቡክ ኦፍ ዘ ሎው ኦፍ ቶርትስ ሴንት ፖውል ሚን 1964) ገጽ 543 እና ገጽ 678 ን ይመለከታል ።
8. በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ገጽ 681
9. ተፈጻሚነት ሲኖረው በዚያው ተከላኸ ለምሳሌ ለከሳሹ ዕቃውን በሸጠው ሠሪ ላይ የውል ውጭ ሕግን ተፈጻሚነት ያስቀረዋል ። ቁጥር 2088 ን ይመለከታል ።
10. እንደገና ፕሮሰርን ይመለከታል ።
11. ቲ. ቢ. ስሚዝ ፣ « ሎው ሪፎርም ኢን ኤ ሚክስድ . . ጂሪስዲክሽን » ሱዚያና ሎው ሪቪው (ቅጽ 35 1975 ልዩ እትም) ፣ ገጽ 956.
12. የዚህን ትንታኔ እላይ በ2 ሥር ይመለከታል ።
13. ይህ አገላለጽ እራሱ ለሁሉም በጥፋት ላይ ለተመሠረተ አላፈነት ድንጋጌዎች ክፍል (ቁ. 2028 እስከ 2065) ባዕድ ነው ።
14. በሌላ ሁኔታ ካልተገለጹ በስተቀር « ክፍል » ወይም « ቁጥር » (እና « ክ » ወይም « ቁ ») በቅደም ተከተል የሚያመለክቱት በኢትዮጵያ የፍትሕ ብሔር ሕግ ውስጥ ያሉትን ክፍሎችና ቁጥሮች ነው።
15. ነገር ግን ይህ የመጨረሻው መከላከያ ተፈጻሚነቱ በቁ. 2071—2084 ሥር በተገለጹት ዕቃዎች « ባለቤቶች ወይም ጠባቂዎች » ላይ ብቻ ስለሆነ ለዕቃዎች አላፈነት አግባብ የለውም ።
16. የኢትዮጵያ የውል ውጭ ድንጋጌዎች (ምዕራፍ 13 ፍት. ሕ. ቁ. 2027—2161) በፍትሕ ብሔር ሕጉ የአንግሊዝኛ ቅጅ ውስጥ በትክክል አልተተረጎሙም ። በዚህም ምክንያት አንባቢው ተሻሽሎ የቀረበውን ትርጉማቸውን ከጂ ክሸፎኖቪች ዘ ኢትዮጵያን ሎው ኦፍ ኤክስትራኮንትራክቶታል ሊያቢሊቲ (አዲስ አበባ 1970) ተቀጥላ ዲ ወይም ዘ ኢትዮጵያን ሎው ኦፍ ኮምፕንሴሽን ፎር ዳሚጅ (አዲስ አበባ 1977) ገጽ 316—354 ውስጥ እንዲመለከት እንመራዋለን ።
17. የውል ሕግን ያነጻጽሯል ፣ « በጥራት መድን » ክስ ውስጥ ከሳሾቹ የግድ « ተጠቃሚዎች » መሆን የለባቸውም ፣ ተከላኸም የግድ የዕቃው « ሠሪዎች » መሆን የለባቸውም ። ቁም ነገሩ የውል ግንኙነት መኖሩ ብቻ ነው ።
18. ለምሳሌ በረታሽነታቸው ወይም የሠሪው ተቀጣሪዎች በመሆናቸው በአሠራሩ ውስጥ በመሳተፋቸው ከእቃው ጋር ግንኙነት ያላቸው ተጠቃሚዎች « በዕቃዎች አላፈነት » ፈንታ የፍትሕ ብሔር ሕግ ቁጥር 2549 እና ተከታዮቻቸውን ቁጥሮች እና ሌላ አግባብ ያለው የሠራተኛ ሕግ መጥቀስ አለባቸው ።

19. በከሳሹ የመጠቀም ያለመጠቀም ሁኔታ ባይኖርም፣ በእሱ የተገዛውን ዕቃ ጥቅም ብቻ የሚነካ ጉድለት በሻጩ ላይ ለከሳ ያቀረበውን ክስ ሊደግፍለት ስለሚችል፣ በውል ሕግ ሥር በጥራት ዋስትና ጉዳዮች ውስጥ ሁኔታው በርግጥ የተለየ ነው።
20. ካሳን በሚመለከት የውል ውጭ አላፊነት ድንጋጌ ቁ. 2091 ን ከውል ሕግ ድንጋጌ ቁ. 1799 ጋር ያወዳድሯል።
21. ይኸኛው ክፍል አንዳንድ ጊዜ ተደጋጋሚ ነው፣ ሆኖም ከክፍል 1. ይልቅ ችግሮችን ከተለያዩ አቅጣጫና በክፍተኛ ጥልቀት ይመለከታል።
22. « በተዘዋዋሪ » የገባው በክፍል 1. 1 ውስጥ በተሰጡት ምክንያቶች ነው።
23. ተጠቃሚዎች ያልሆኑ ከሠሪው ሌላ ጉዳት እድራሹን ዕቃ በባለቤትነት ከያዙት፣ ከሚጠቀሙበት ወይም ከሚቆጣጠሩት ሰዎች — ባለቤቱ (የመኪናው፣ የሞተር ተሽከርካሪው፣ የሕንጻው — ቁ. 2081 እና 2077 እና ተከታዮቹ ቁጥሮች) ፤ ጠባቂው (ቁ. 2082) ፤ የአደገኛ ሁኔታዎች ፈጣሪው (ቁ. 2069) በበቂ ሁኔታ በጥብቅ አላፊነት መፍትሔዎች ተጠብቀዋል። የተዘጋጁ ምግቦችና አብዛኛዎቹ መድኃኒቶች ግን ተጠቃሚ ያልሆኑትን አይገዱም።
24. እስካሁን የንድፍ (የዲዛይን) ጉድለትን ብቻ የሚመለከቱ ለዕቃዎች አላፊነት ክርክሮች አኗውቅም። ራሱ የቁ. 2085 አጻጻፍ የ « ንድፍ » ጉድለት አስተሳሰብን ለዕቃዎች አላፊነት ክስ አግባብ እንዳይኖረው ያደርገዋል። ቢሆንም በንድፍ ውስጥ የሚገኝ ጉድለት በዕቃው ውስጥ ለሚገኝ ሌላ ጉድለት እንደማጠናከሪያ ማስረጃ ሊያገለግል የሚችል መሆኑ እርግጥ ነው።
25. ሌሎቹ ሁለት የመከላከያ ድንጋጌዎች (አታች ከ2—3 ይመለከታል) ይበልጥ አጠቃላይ ናቸው፤ እነሱ ከዕቃዎች አላፊነት ሌላም ለጥብቅ አላፊነት ጉዳዮችም ሊነሱ ይችላሉ።
26. ይገባኛል ባይ ማስረጃት ያለበት ጉዳት የደረሰበት ዕቃውን በአግባቡ ሲጠቀምበት መሆኑን ብቻ ሲሆን፣ ምናልባትም ደግሞ ቢበዛ ጉዳቱ የደረሰው በዕቃው ልክ ያልሆነ « ጠባይ » መሆኑን (እላይ ሀ. ነጥብ (2) ንና ስለሱ የተሰጠውን ትንተና ይመለከታል) ጭምር ነው።
27. ወይም በሌሎቹ የጥብቅ አላፊነት ጉዳዮች ውስጥ ከአደገኛው እንቅስቃሴ፣ ወይም ከእንሰሳው፣ ሕንጻ፣ መኪና፣ ሞተር ተሽከርካሪ (ቁ.2069፣ 2077፣ 2081) ።
28. እንደዚሁም የግርጌ ማስታወሻ 18 ንና ማብራሪያውን ይመለከታል።
29. በአደገኛ ሥራዎች፣ ወይም በእንሰሳ፣ በሕንጻ፣ በመኪና፣ በሞተር ተሽከርካሪ (ቁ. 2069፣ 2071 2077፣ 2081) ለደረሰ ጉዳት አላፊነቶች።
30. በአጭሩ ከአቅም በላይ የሆነ ኃይል፣ እኛን ፕሮፌደር ኮድ ሲቪል ለአምፖየር ዲ ኢትዮጵያ የፍትሕ ሕግ ሠንደቅ (አዲስ አበባ 1955) ገጽ 21 ውስጥ በተገለጸው በሕጉ አርቃቂ ረዜ ጻፎቹ የቁ. 2085 ንውስ ቁጥር (1) አጻጻፍ መሠረት። በጥብቅ ከውል ውጭ አላፊነት ውስጥ እንዳያገለግል ቢደረግም « ከአቅም በላይ የሆነ ኃይል » የሚለው መከላከያ በኢትዮጵያ የውል ሕግ ውስጥ ተቀባይነት አለው።
31. በፈረንሳይ የፍርድ ውሳኔዎች ውስጥ ከሚገኙ በቂ ካልሆኑ ቅንብሮች የተወሰደ ነው።
32. በዕቃዎች አላፊነት ውስጥ « በዕቃው ተገቢ አጠቃቀም » ምክንያት የደረሰ (እላይ በሀ. ነጥብ (2) ሥር ተወስኗል)።
33. ዕቃው በተሰራጨበት ነገር ውስጥ ወይም በአካሉ ላይ ያለ ትክክለኛ የጉድለት ምክንያት የመሳሰሉ። ጉድለቱ « ሊታወቅ የመቻሉ ሁኔታ » እላይ በ1 ሥር የተመረመረውን መከላከያ ያጠናክራል።
34. ተከላኹም ጥፋተኛ ከሆነ፣ በከፊል ብቻ ነጻ ይሆናል፣ ቁ. 2098 ን ይመለከታል።
35. ለበለጠ ማብራሪያ ጂ ክሽኖቪች፣ ዘ ኢትዮጵያን ሎው ኦፍ ኮምፕሪሽን ፎር ዳሜኔ (አዲስ አበባ 1977) ፤ ገጽ 124 ይመለከታል።
36. እላይ በሀ. ነጥብ (2) ሥር ያለውን ገለጻ ይመለከታል።
37. በነገራችን ላይ፣ « ውላዊ » ማስጠንቀቂያዎች እና (ወይም አላፊነትን የሚያወርዱ ጽሑፎች ለዕቃዎች አላፊነት (የሶስተኛ ወገን) የካሳ ጠያቂዎችን መብት አይነኩም።
38. የሚከተለው ጽሑፍ የዚህን ዘገባ ክፍል 4 የፈረንሳይኛ ቅጂ መሠረት በማድረግ እንደገና የተሰተካ ከለ ነው።
39. ክፍል 1፣ 1 ን ይመለከታል። ይህ ጸሐፊ ትዝ እንደሚለው ይህ ድንጋጌ ሕጉ በሚወጣበት ጊዜ በችኮላ የተረቀቀ ነው።
40. ለምሳሌ እክፍል 1 ውስጥ በግርጌ ማስታወሻ 7 የተጠቀሰውን ደብልዩ ኤልፕሮስርን ይመለከታል።
41. አሁን አብዛኛውን ጊዜ የተባበረው የአሜሪካ መንግሥት የፍርድ ውሳኔ ሕግ ይህንን ፖሊሲ ያንጻባርቃል (በፕሮፌሰር ሲ ሸርት ለጉባኤው የቀረበ ዘገባ እንደሚያመለክተው)።
42. ክፍል 2፣ ነጥብ (2) እና የሚከተለውን ይመለከታል።
43. እዚሁ አሁን የተጠቀሰው ውስጥ ይመለከታል።

- 44. የተሟላ ዘገባ ለማቅረብ ሠፊ የሆነና ብዙ ቦታ የሚፈጅ ምርምራዊ ጽሑፍ ይጠይቃል ።
- 45. በቡዳፔስቱ ጉባኤ በቂ ያልሆነ ዝግጅት ምክንያት ብዙ ብሔራዊ ዘገባዎች በአቅዱ መሠረት ለመሰል ዘገባዎች ከመድረሳቸው በፊት ጠፍተዋል ።
- 46. ፕሮፌሰር ደብልዩ ግሬይ ጠቅላላ ዘገባ ።
- 47. ፕሮፌሰር ፒ ቨርት ፣ የተባበረው የአሜሪካ መንግሥት ዘገባ ።
- 48. በጉግሊዝ አገር እንደሚደረገው ሁኔታው እራሱ ይናገር የሚለው ዝነኛ ምሑራዊ ዘገባ በሥራ ላይ ሌላ በሚውልበት ጊዜ ።
- 49. ፕሮፌሰር ፒ ማሊንቭ ፣ የፈረንሳይ ዘገባ ።
- 50. እታች በሀ ሥር ያለውን ትርጉም ከሚጨምረው ከፕሮፌሰር ግሬይ ጠቅላላ ዘገባ ውስጥ የተራባ ወይም የተጠቀሰ ።
- 51. ይህ ረቂቅ ሕግ በሥራ ላይ መዋል አለመዋሉን የሚያረጋግጥ ማስረጃ የለንም ። በሌላ በኩል ደግሞ ፣ በደክተር ጄ ራዲሲክ እና በፕሮፌሰር ሚትሮቢች የተዘጋጀው የዩጉዝላንድ ዘገባ ለጉባኤው ባለመሰጠቱ (የግርጌ ማስታወሻ 45 ን ይመለከታል) ቅር ተሰኝተናል ። እታች የቀረበውን የትችቱን ትክክለኛነት ምናልባት የሚነካው በሆነ ይቅርታ እንጠይቃለን ።
- 52. እላይ በመጀመሪያ በግርጌ ማስታወሻ 16 የተጠቀሰው መጽሐፍ ።
- 53. የንግሥቷ የጽሕፈት ዕቃዎች ጽሕፈት ቤት ፣ ሉንደን 1977 ዓ. ም
- 54. አይ—15.341 የሮፒያን ትራቲስ ሲሪስ ፣ ቁ. 91(1977) ፣ እስካሁን በእስትሪያ ፣ በቤልጅግ ፣ በፈረንሳይ ፣ በሉክሰምበርግ የተፈረመ ።
- 55. በስምምነቱ የተገለጹት የማብራሪያ ዘገባዎች በተለያዩ ምክንያቶች ተቀባይነትን ሲያገኙ ይችላሉ።
- 56. በቀዳሚው ቁጥር 2 ውስጥ « ዕቃ » ፣ « ሠሪ » እና « ጉድለት » ትርጉም ተሰጥቷቸዋል ።
- 57. በዘገባችን ክፍል 2 ፣ ሀ (2) ውስጥ የተሰጠውን ትችት ይመለከታል ።
- 58. በተቀጥላው ጽሑፍ ውስጥ ፍራ ነገር 4 ን ይመለከታል ።
- 59. ማስታወሻ « ሠሪ » እንደሠሪ የሚቆጠርንም ይጨምራል (እላይ ይመለከታል) ።
- 60. የስምምነቱ ቁጥሮች 1 እና 10—19 ።
- 61. የስምምነቱ ቁጥሮች 3 (5) ፣ 4(1) ፣ 5 (2) 6 ፣ 7 ፣ 8 ፣ የኢትዮጵያን የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥሮች 2086 (1) ፣ 2086(2) ፣ 2143 ፣ 2147 (3) ፣ 2155 (1) ፣ 2156 ን ያወጣሉ።
- 62. ለምሳሌ የስምምነቱ ቁጥሮች 2(ለ) ተቀባይነት ያጣ ፣ 2 (መ) እና 9(ሀ) (የማያስፈልግ) ፣ 9(ለ) (ጊዜው ያልደረሰ)
- 63. አፈሻል ጆርናል እፍ ዘ የሮፒያን ኮሙኒቲስ (1976) ቁ. ሲ 24179
- 64. እላይ በግርጌ ማስታወሻ 16 በመጀመሪያ የተጠቀሰውን ሥራችንን ገጽ 44 ይመለከታል ።
- 65. ተገቢ የሚለው ቃል በስምምነቱ ተትታል (የስምምነቱን የማብራሪያ ዘገባ አንቀጽ 35 ይመለከታል) ምክንያቱም በፈረንሳይኛው ቅጂ ውስጥ ያልተፈለገ ትርጉም ስለሚሰጥ ፣ እኛ ተጨባጭ « ተገቢ ነት » ቢጠበቅ ትክክል ይመስለናል ።
- 66. ለተጨማሪ ማብራሪያ በግርጌ ማስታወሻ 53 የተጠቀሰውን የእንግሊዘኛ ሠነድ አንቀጽ 102 ይመለከታል ። እንዲያውም ለበለጠ ምክንያት መብታቸውን የማያውቁ ይገባናል ባዮች ለሞሉባት ኢትዮጵያ ይስማማሉ ።
- 67. « የራስ ምልክት » የተሰጠላቸው ዕቃዎች በዚች አገር ውስጥ እጅግም ስለማይታወቁ አንዳንድ ልዩ የሆኑ ጉዳዮች ሲገጥሙ በምትክነት በሐ/ የተሰጠው መፍትሔ ተፈጻሚነት እንዲኖረው በማድረግ ችግሩን መፍታት ይቻላል ።
- 68. ለምሳሌ በፍት/ሕግ አንቀጽ 13 የምዕራፍ 1 ፣ 1—2 ክፍሎች ሥር ።
- 69. ስለዚህ እደናጋሪ መመዘኛ የተሰጠውን ትችትና መደምደሚያ እላይ በግርጌ ማስታወሻ 35 በተጠቀሰው መጽሐፋችን ውስጥ ከገጽ 146—153 ይመለከታል ።
- 70. በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተሰጠውን ትችትና የቀረበውን ሃሳብ በገጽ 287 እና 291(መ) እናት ላይ ይመለከታል ።
- 71. ለልዩነቶች በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ምዕራፍ 3 ክፍል 2 ን ይመለከታል ።
- 72. በነገራችን ላይ ፣ ከሰውነት መጉዳት የተነሳ (ሞትን ቢያስከትልም ባያስከትልም) የንዋይ ጉዳት እክል የሆነው « የገቢን ማጣት » በሚመለከት የደንግርክን አሠራር ካጤንን በኋላ በዚህ መጽሐፍ (ገጽ 153) ውስጥ ገቢ በመቅረቱ (የመተዳደሪያ ገቢ) ለሚፈጠረው አላፈነት ገደብ እንዲደረግበት ከፍተኛው መጠን ለምሳሌ በአንድ መካከለኛ የመንግሥት ሠራተኛ ገቢ ላይ የተወሰነ እንዲሆን ሃሳብ ለቅርበናል ። ከፍተኛ ገቢ ያላቸው ሰዎች እራሳቸው ከፍተኛ የኢንቨራንሽን ሽፋን መግዛት ይኖርባቸዋል ።